

Yargıtay HGK., E. 2013/590 K. 2014/117 T. 19.2.2014

T.C. Yargıtay Başkanlığı - Hukuk Genel Kurulu

Esas No.: 2013/590

Karar No.: 2014/117

Karar tarihi: 19.02.2014

[Belgeyi Lexpera'da Görüntüle](#)

borçlu olmadığı şeyi rızası ile ödeyen kimse • hatalı intibak işlemi nedeniyle yapılan fazla ödeme • sebepsiz zenginleşme • şart tasarruf kavramı • mutlak butlan • sebepsiz zenginleşme • hile • sebepsiz iktisap • direnme kararı • genel kurul kararı • maddi hatanın düzeltilmesi istemi • iptal davası

nedensiz zenginleşme

maddi hatanın giderilmesi

Taraflar arasındaki "alacak" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesince davanın reddine dair verilen 06.12.2011 gün ve 2006/362 E., 2011/381 K. sayılı kararın incelenmesi davacı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 25.04.2012 gün ve 2012/3711-11050 sayılı ilamı ile;

(...Dava, davacı kurumda çalışan davalıya hatalı intibak işlemi nedeniyle yapılan fazla ödemenin istirdadı istemine ilişkin olup, mahkemece açık hata, davalının gerçek dışı beyanı ve hilesi bulunmadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

BK.nun 62. maddesinde, borçlu olmadığı şeyi rızası ile ödeyen kimsenin yanlışlığa düştüğünü ispat ettiği takdirde ödediğini geri isteyebileceği düzenlenmiştir. Yine, Hukuk Genel Kurulunun 25.12.1984 tarih ve 1982/13-387 E.,1984/997 K. sayılı kararında herhangi bir şart tasarrufa dayanmayan salt hatalı ödemelerin idare tarafından BK.nun sebepsiz zenginleşme kurallarına göre geri istenebileceği düzenlenmiştir. Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 22.12.1973 gün ve 1968/8 E. - 1973/14 K. Sayılı kararı ise idarenin "şart tasarrufuna" ilişkindir.

O halde somut olayda mevzuata aykırı yapılan hatalı ödemenin iadesi istendiği gözetilerek, alacağın Borçlar Hukukunun sebepsiz iktisap kuralları çerçevesinde istenip istenmeyeceği tartışılarak sonucu uyarınca bir karar verilmelidir...)

gereğesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Dava, davacı kurumda çalışan davalıya hatalı intibak işlemi nedeniyle yapılan fazla ödemenin istirdadı istemine ilişkindir.

Davacı vekili, davalının 3 yıllık yüksek okul mezunu olmasına rağmen 20/05/2002 tarihinde müdür yardımcısı görevine yükseltilmesi sırasında 4 yıllık yüksek okul ve fakülte mezunu mühendis teknik lisansiyer

olarak görev yapan müdür yardımcılarını ücret skalasında yer alan ücret seviyesine getirilerek bu seviyeden ücret ödendiğini, bunun açık bir hata olduğunu, bu suretle davalıya 7.617,42 TL. fazla ödeme yapıldığını, fazla ödemenin yasal faizi ile birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, fazla yapıldığı ileri sürülen ödemenin maaşından kesilmesi ile ilgili olarak idari işlemin iptali istemi ile Ankara 12. İdare Mahkemesi'nde dava açtığını ve davanın halen derdest olduğundan sonucunun beklenilmesi gerektiğini, fazla ödendiği iddia olunan miktarın idarede istikrar esaslarına göre geri iadesine yasal olanak bulunmadığını, kazanılmış hakların muhafaza edilmesi gerektiğini, istemin 22/12/1973 tarihli Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurul Kararına da aykırı olduğunu belirterek davanın reddini savunmuştur.

Mahkemece, davanın reddine karar verilmiş, davacı vekilinin temyizi üzerine Özel Dairece yukarıya metni aynen alınan gerekçe ile hüküm bozulmuş, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Direnme kararını, davacı vekili temyize getirmiştir.

Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık, davalıya yapılan ödemelerin herhangi bir şart tasarrufa dayanmayan salt hatalı ödemeler olup olmadığı, buradan varılacak sonuca göre de davacı idare tarafından yapılan ödemelerin 818 sayılı Borçlar Kanununun sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri istenilip istenilemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

Genel Kurul görüşmeleri sırasında işin esasının incelenmesinden önce, davalıya hatalı yapıldığı iddia edilen ödemelerin tahsiline yönelik idari işlemin iptali için İdare Mahkemesinde açılan davanın sonucunun beklenilmesinin gerekip gerekmediği önsorun olarak incelenmiş ve İdare Mahkemesi'nde açılan davanın niteliğinin eldeki davadan farklı olduğundan bahisle idare mahkemesi kararının beklenilmesinin gerekmediği oyçokluğu ile kabul edilerek işin esasının incelenmesine geçilmiştir.

Öncelikle, şart tasarruf kavramı üzerinde durulmalıdır;

İdari işlemlerin maddi bakımdan ayırımı, konu ve içerik itibarıyla yapılan ayırımdır. Bu yönden idari işlemler "kaide tasarruf" (kural işlem), "sübjektif tasarruf" (sübjektif işlem; birel işlem) ve "şart tasarruf" (koşul işlem) olmak üzere üçe ayrılırlar.

Şart tasarruflar, önceden belirlenmiş hukuk kurallarının kişiler hakkında uygulanmasına dair işlemlerdir. Bu tür işlemler, hukuk düzeninde değişiklik yapmazlar; yalnızca kişilerin durumunda değişiklik yaparak onları bir durumdan başka bir duruma geçirirler. Şart tasarruflar, kişisel bir hukuki durum yaratmaları bakımından geniş anlamda sübjektif tasarruflar kapsamında olmalarına karşın, "konu" bakımından hukuk aleminde bir değişiklik yapmayıp, yalnızca hak sahibi süje bakımından bir yenilik ve değişiklik doğurmaları itibarıyla, dar anlamda sübjektif tasarruflardan ayrılırlar (Celal Karavelioğlu, İdari Yargılama Usulü Kanunu, 1999, s. 13, 14).

27.01.1973 günlü 6/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında; hatalı intibak gibi bir şart tasarrufun sonradan idare tarafından geri alınması halinde, daha önce bu şart tasarrufa dayanılarak memura yapılmış olan fazla ödemelerin nedensiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri istenmesinin idare hukuku ilkelerine göre mümkün olup olmadığı konusu ile ilgili olup, sonuçta, yokluk ile mutlak butlan durumları ayırık olmak ve kişinin gerçek dışı beyanı veya hilesi ile sebebiyet vermemiş olmak kaydıyla, idarenin yanlış şart tasarrufu (özellikle yanlış intibak işlemi) ancak iptal davası süresi içinde geriye yürür şekilde geri alabileceği, bu süre geçtikten sonra yanlış tasarrufun geri alınması halinde geri alma gününe kadar doğmuş durumların, parasal sonuçları da dahil olmak üzere, hukuken kazanılmış durum olarak tanınması gerektiği, sebepsiz zenginleşme

hükümlerine dayanılarak geri istenemeyeceği içtihat edilmiştir.

Bu içtihadı birleştirme kararının, idare tarafından yapılan bütün ödemelere uygulanması halinde, idarenin haksız iktisap kurallarından hiçbir zaman yararlanamaması ve memurların yapmış oldukları bütün hatalı ödemelerin idare tarafından gerek ödeme yapılan kişilerden, gerekse ödemeyi yapan görevlilerden geri alamaması gibi bir sonuç doğar ki, idareyi işlemez ve iş göremez bir duruma sokacak olan böyle bir sonucun hukukça savunulması mümkün değildir.

Bu nedenle, İçtihadı Birleştirme Kararının kapsamı dışında kalan ve herhangi bir şart tasarrufa dayanmayan ödemelerin, idare tarafından Borçlar Hukukunun haksız iktisap kurallarına dayanılarak geri istenebileceğinin kabulü gerekir (HGK'nun 07.03.2012 gün ve 2011/3-809 E., 2012/125 K. sayılı ilamı).

Somut olayın açıklanan ilkeler çerçevesinde değerlendirilmesine gelince; Türkiye Elektrik Kurumu Genel Müdürlüğü A.Ş.'de çalışmakta iken ilgili yönetmelik uyarınca 3 yıllık yüksek okul mezunlarına 4 yıllık fakülte mezunları gibi müdür yardımcılığına atanabilmelerine imkan tanınması üzerine, davalının da müdür yardımcısı olarak atanmasının yapıldığı, ancak maaşı hesaplanırken 3 yıllık yüksek okul mezunu müdür yardımcısı ücret skalasından hesaplanması gerekirken ilgili memurun maddi hatası sonucu 4 yıllık fakülte mezunları için hesaplanan ücret skalasından ödeme yapıldığı anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere somut olayda sözkonusu olan memurun atama işlemine ilişkin şart tasarrufun değerlendirilmesi değil, ücret ödemesine ilişkin yapılan maddi hatanın giderilmesi talep edilmektedir.

Az önce de belirtildiği üzere, şart tasarruf, önceden belirlenmiş hukuk kurallarının kişiler hakkında uygulanmasına dair işlemlerdir. Bu tür işlemler, hukuk düzeninde değişiklik yapmazlar; yalnızca kişilerin durumunda değişiklik yaparak onları bir durumdan başka bir duruma geçirirler. Bu nedenle bir şart tasarrufa dayanılarak yapılan yanlış intibak ve ödemeler yokluk ile mutlak butlan durumları ayrı olmak ve kişinin gerçek dışı bildirim veya hilesi ile sebebiyet vermemiş olmak kaydıyla yönetim; yanlış şart tasarrufunu, ancak iptal davası ya da yasalarda özel süre varsa bu süre içinde yahut iptal davası açılmışsa dava sonuna kadar geriye yürür biçimde geri alabilir. Bu süreler geçtikten sonra yanlış işlemin geriye alınması halinde geri alma gününe kadar doğmuş durumların, parasal sonuçları da dahil olmak üzere hukuken kazanılmış durum olarak tanınması gerekir.

Ne var ki, somut olayda hatalı ödemeye ilişkin olarak ortada, salt hatalı ödeme işlemi bulunmakla, idarenin bu işlem nedeniyle sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak, genel mahkemede dava açması olanaklıdır. Ortada bir şart tasarruf bulunmadığından, şart tasarrufun varlığı halinde uygulanacak ilkelerin somut olay yönüyle uygulama yeri yoktur.

Öyle ise, söz konusu ödeme davalı yönünden nedensiz zenginleşme olup, burada, idare hukukunun idari kararların geri alınmasıyla ilgili kurallarının uygulanmasına olanak yoktur.

Hal böyle olunca, hiçbir hukuki dayanağı olmayan, şart tasarrufa da konu olmayan hatalı ödemelerin, borçlar hukukunun sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri alınmasına karar verilmesi gerekir.

Mahkemece aynı hususlara işaret eden ve Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen bozma ilamına uyulması gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırı olup, karar bozulmalıdır.

Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının yukarıda gösterilen nedenlerden dolayı 6217 Sayılı Kanunun 30.maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen "Geçici Madde 3" atfıyla uygulanmakta olan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 429.maddesi gereğince BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, aynı kanunun 40/III-1.

maddesi uyarınca karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere, 19.02.2014 gününde yapılan ikinci görüşmede oyçokluğu ile karar verildi.